

Д. Д. Пархоменка
Навук. кiр. *К. Л. Хазанав*,
канд. фiлал. навук, дацэнт

АНТАНІМІЧНЫЯ ПРЫМЕТНІКІ Ў МОВЕ ТВОРАЎ В АДАМЧЫКА

Антанімія – гэта супрацьпастаўленне слоў па пэўнай семантычнай прыкмеце. Антанімія адлюстроўвае сістэмныя сувязі ў беларускай лексіцы. Як сродкі выражэння кантрасту антонімы часта выкарыстоўваюцца ў мастацкіх тэкстах. Для мастацкага стылю В. Адамчыка характэрна наяўнасць антонімаў як сродкаў рэалізацыі кантрасту – кампазіцыйна-моўнага прыёму арганізацыі і развіцця структуры мастацкага тэксту, заснаванага на супрацьпастаўленні вобразаў і планаў апісання.

Паводле структурных паказчыкаў антонімы, выяўленыя ў мове твораў В. Адамчыка, падзяляюцца на аднакарэнныя і рознакарэнныя. Рознакарэнныя супрацьлеглыя лексічныя адзінкі пашыраныя больш за аднакарэнныя. Увага да моўных рыс твораў В. Адамчыка паказвае распаўсюджанасць антанімічных прыметнікаў. Прыметнікі выражаюць характарыстыку прадметаў і з’яў з боку іх якасцей, прыкмет, уласцівасцей, і часта менавіта ўжыванне прыметнікаў дазваляе вылучыць пэўныя канкрэтныя адметнасці. Спалучэнне антанімічных ад’ектываў у межах адной фразы насычае тэкст асаблівай выразнасцю: *Перад чубком хвойніку ў лагчыне, дзе цягнула некалькі маладых елачак <...>, сашчапіліся густымі разложыстымі вярхамі кусты старога гарэшніку* [1, с. 35]. Антанімічная пара *малады – стары* абіраецца пісьменнікам і пры субстантывацыі: *Пакуль малады – усім прыгодны. А стары – то і сабе абрыдзеш* [1, с. 14]. Прыметнік *стары* ў беларускай мове – полісемант, таму ў творах В. Адамчыка сустракаецца і антанімічная пара *стары – новы*: *А вось ужо відаць і першая Паўлюкова хата, старая груша на надворку, новы частакол* [2, с. 345].

У ролі мастацкіх азначэнняў выступаюць антанімічныя прыметнікі, якія абазначаюць колер: *Белымі плямамі сярод навалу цёмных дрэў ясенелі мураванья ды выбеленыя яўрэйскія храмы* [1, с. 31]. Характэрнасць для мовы мастацкага твора вобразных азначэнняў прывяла да выкарыстання антанімічных эпітэтаў: *Яшчэ большай крыўдаю кальнуў у сэрца Імпалеў голас, але як астудзіў гарачую злосць <...> халодны смутак сцяў усю* [1, с. 7]. Прыметнікі з супрацьлеглай семантыкай выкарыстоўваюцца В. Адамчыкам у пераносна-вобразным значэнні: *У чужым жалю было нешта блізкае Хрысці* [1, с. 7]; *Тугі гук едкае сякеры аддаваўся звонкім ляскатам каля рэчкі* [1, с. 7]. Мастацкія азначэнні робяць мову больш экспрэсіўнай: *..чырванеюць буйныя яблыкі ў дробных садках* [3, с. 3].

Такім чынам, у мове твораў В. Адамчыка антанімічныя прыметнікі ўжываюцца часта і садзейнічаюць экспрэсіўнасці і эмацыянальнасці, дапамагаючы больш дакладна перадаць якасці і прыкметы.

Літаратура

- 1 Адамчык, В. У. Год нулявы: раман / В. У. Адамчык. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1983. – 396 с.
- 2 Адамчык, В. У. Пах летніх траў [Электронны рэсурс] / Беларуская палічка. – Рэжым доступу : http://knihi.com/Viacaslau_Adamcyk/Pach_letnich_trau.html. – Дата доступу : 12.11.2019.
- 3 Адамчык, В. У. Дзікі голуб: апавяданні / В. У. Адамчык. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1972. – 189 с.

Я. М. Пархоменка
Навук. кiр. *В. С. Новак*,
д-р фiлал. навук, прафесар

АСАБЛІВАСЦІ АБРАДУ ПАХАВАННЯ СТРАЛЫ Ў ВЁСЦЫ ПЕРАЛЁЎКА ВЕТКАЎСКАГА РАЁНА ГОМЕЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ

Абрад пахавання стралы бытуе на тэрыторыі Гомельска-Бранска-Чарнігаўскага памежжа. Гэтая абрадавая з’ява – «спецыфічная адметнасць веснавой каляндарна-абрадавай

паэзіі беларусаў, гэта рэгіянальная з’ява, бо прэтэндуе на пэўную самастойнасць, аўтаномнасць» [1, с. 29]. Варта адзначыць, што абрад адбываецца на саракавы дзень пасля Вялікадня. Святочная цырымонія пачынаецца з выканання абраду пераносу свячы: «Перад тым, як іці на стралу, сразу праходзіла Свяча. Свяча праходзіла ў хаце таго, да каго яна перашла. Усе бабы прыходзілі ў гэту хату. Свяча ў плацях была. Мы маліліся, а пасля абедалі» [2]. Пасля завяршэння абрадавых дзеянняў, звязаных са свячой, жыхары пачынаюць збірацца ў цэнтры вёскі, каб перайсці непасрэдна да выканання абраду пахавання стралы: «После таго, як паабедалі, усе сабіраюцца і ідуць на цэнтр вёскі, на перакростак. З усіх вуліц ідуць, і маладыя, і старыя. Яны ідуць пад рукі і спяваюць песні» [2].

Калі ўсе мясцовыя жыхары і госці сабраліся на абраным месцы, пачынаецца абрад пахавання стралы з ваджэння карагодаў. Папярэдне рыхтуюць адзін з галоўных атрыбутаў абраду – ляльку: «Жанчыны разбіваюцца па парах і ходзяць карагодам, пяюць песні. Патам робяць ляльку з трапак. Пасля зноў карагоды водзяць і песні пяюць. Патам ужо ідуць па вуліцы, дзе людзі павыносілі сталы з усякімі блюдамі і ўгашчалі ўсіх, каб у хазяйстве ўсё добра было» [2].

Ваджэнне карагодаў каля кожнай хаты вёскі, выбар дзяўчыны, якая павінна была быць у вяночку і сімвалізаваць вясну, абавязковае частаванне ўдзельнікаў абраду мёдам і іншымі стравамі – важныя структурныя кампаненты гэтага абраду. Пасля таго, як праішлі па вёсцы, трэба было ісці да месца, дзе расло жыта, дзе працягвалася выкананне абраду. Падкрэслім, што ўвесь шлях суправаджаецца спевамі: Патам ідуць з вёскі туды, дзе жыта расце. У жыце карагод водзяць па кругу. Патам выкапываюць магілку для стралы і кладуць ляльку ў яе» [2]. Мясцовыя жыхары верылі, што выкананне гэтага абраду дапаможа ім пазбегнуць пажараў і страт ад навальніцы. Пакладзеныя ў ямку побач з лялькай грошы, упрыгожванні, іншыя прадметныя атрыбуты павінны былі засцерагчы і паспрыяць ураджайнасці нівы: «У магілку людзі кідаюць грошы. Людзі гавораць, што страла збераге нас ад молніі і гразы, паможа захаваць уражай» [2]. Перад тым, як пакінуць поле, людзі адрывалі сабе па тры каласкі, каб зберагчы сябе і сваю хату ад маланкі. Каласы звычайна захоўвалі каля абразоў: «Усе бралі па тры каласы і неслі дамоў, дзе ставілі іх у кут. Гэта дзелалі для таго, штобы граза не ўдарыла ў хату ілі чалавека» [2]. Пасля завяршэння абраду пахавання стралы ўдзельнікі вярталіся да таго месца, дзе ён пачынаўся, і працягвалі пець песні, вяселіцца.

Літаратура

1 Новак, В. С. Абраднасць і паэзія «Пахавання стралы» / В. С. Новак. – Гомель : Гом. дзярж. ун-т, 2002. – 269 с.

2 Уласныя запісы звестак ад жыхаркі в. Пералёўка Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці Пілігузавай Лідзі Васільеўны, 1957 г. н.

Н. А. Потеряйло

Науч. рук. Е. В. Ничипорчик,

д-р филол. наук, доцент

ЯПОНСКИЕ И РУССКИЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ-АНАЛОГИ С КОМПОНЕНТОМ 頭 / ГОЛОВА

Актуальность изучения разноязычных фразеологических единиц в сопоставительном аспекте обусловлена в настоящее время расширением межкультурных контактов. Специфика фразеологических единиц, как известно, проявляется в их метафоричности. Переосмысленные соединения знаковых единиц того или иного языка обычно с трудом поддаются интерпретации носителями другой лингвокультуры. Отсюда высокий научный интерес лингвистов к изучению разноязычных фразем.

Объектом исследования были избраны японские и русские фразеологические единицы с компонентом 頭 / голова. Источниками для фактического материала послужили «Японско-русский фразеологический словарь» С. А. Быковой [1] и «Фразеологический словарь русского литературного языка» А. И. Фёдорова [2].